

nja ploha od stropa do poda odgovara ukusu XIX. stoljeća, o likovna obrada nosi obilježja provincijalizma. Jedina novost ove izložbe je neobičan pristup povijesnim temama koji ih, nažalost, ne »otjevljuje« već obezvređuje.

Ovaj veliki izložbeni projekt ukazuje da je za ovakve izložbe važan odgovarajući likovni suradnik. Postav izložbe, oblikovanje prostora i kazališni pristup posve je uništio njenu koncepciju. Uvjerena sam da nijedan posjetilac bez vodiča nije ponio kompletnu informaciju o povijesti Pokrajine Štajerske.

ABSTRACT

The Exhibition Styria – a Bridge and Butress

M. Šercer

In the Manor of Herberstein at Stubenberg an exhibition was held in 1986, on the theme Styria – a Bridge and Butress. The aim of the exhibition was to produce a picture of the historical development of Styria.

The well conceived plan of Laszlo Varvasovszky had to be changed, probably because of inadequate display facilities. The concept, and the exhibition's success, accordingly were completely ruined by the inadequately formed environment, the display and theatrical approach.

Arheološko nasleđe Beograda

Slavica Arsenijević

Beograd

Primljeno: 30. 4. 1986.

Od 25. X. 1985. od 23. II. 1986. u prostorijama Konaka kneginje Ljubice predstavljena je javnosti izložba **Arheološko nasleđe Beograda**, kojom je Muzej grada Beograda obeležio 40 godina posleratnog rada i 40 godina kako ovaj Muzej nosi svoje današnje ime.

Muzej grada Beograda u svojim trezorima čuva više od 100.000 predmeta iz svih perioda istorije Beograda. Ali zbog nedostataka sopstvenog izložbenog prostora u situaciji je da nam danas prezentuje samo jedan mali deo tog bogatog arheološkog nasleđa. Zato su stručnjaci Arheološkog odeljenja ovog muzeja bili prinuđeni da u veoma kratkom roku presele

deo arheološkog blaga iz vlastitih depoa u Salu pod svodovima, pa se stoga javlja i jedna nova dimenzija organizacionih i prostornih problema funkcionisanja ove izložbe, koja zahteva određenu studioznost.

Arheološko nasleđe Beograda je tip izložbe koji zahteva jedan duži prethodni naučni rad, pa u vezi s tim i podrazumeva sistematičnu i dovoljno jasnu prezentaciju toga rada. Ovakva ozbiljnost istraživanja nameće studijski cilj arheološke postavke, koja bi morala da istupi sa svom raspoloživom dokumentacijom o eksponatima i sa naglašenim rezultatom istraživanja, što se, međutim, u realizaciji ove izložbe ne može sagledati u potpunosti. Izložba je pokušaj da se na osnovu materijala iz Arheološkog odeljenja Muzeja grada Beograda prikaže kulturna, ekonomska i politička istorija beogradskog područja u vremenu od praistorije i antike do srednjeg veka.

Predstavljeni arheološki nalazi keramike, plastike, metala, novca, nakita, stakla, oružja, poljoprivrednog alata i drugih vrsta oruđa za rad ukazuju na posedovanje raznovrsnog i bogatog materijala, ali i na njegovu oskudnu zastupljenost na izložbi. Ovakav recipročan odnos uslovljen je verovatno malim izložbenim prostorom, koji je svojom fizičkom strukturom uticao da se izlaganje ograniči na mali broj najreprezentativnijih eksponata. To znači da su se autori ove postavke rukovali takvim kriterijumom na osnovu kojeg su izdvajali samo karakteristične primerke jedne određene kulture, jednog određenog perioda ili jednog određenog nalazišta.

Kriterijumi na osnovu kojih je izvršeno razvrstavanje arheološkog materijala tiču se njegove hronološke i prostorne pripadnosti. Na vremensko određenje izloženih predmeta ukazuje redosled kazivanja ekspozicije, kojim se dosledno prati njihov hiljadugodišnji razvoj na užoj ili široj teritoriji Beograda. Sačuvano i za ovu priliku predstavljeno arheološko blago, snagom jednog svedočanstva i u skladu sa svojim opštim i specifičnim kvalitetima, na određene načine interpretira vreme svoga nastanka i zrači vlastitim neprolaznim prednostima. Raznorodna priroda i različita vremenska pripadnost eksponata uslovlila je podelu izložbe na tri veće celine koje odražavaju

svoje praistorijske, antičke i srednjovekovne osobenosti. Međutim, u sadržajnom planu prezentacije, kao i u načinu njene realizacije, očevidne su razlike između ta tri segmenta postavke, koje su posledica drugačijeg pristupa njenih autora (Dragoljuba Bojovića, Svetlane Vranić, Milice Janković i Nikole Crnobrnje).

Svojim uspelim načinom prezentiranja izdvaja se deo izložbe koji daje prikaz Beograda u rimskom periodu, a koji je, čini se, jedini u dovoljnoj meri odgovorio na postavljenu temu i načinom interpretacije učinio da do posmatrača dopru informacije o rezultatima do kojih se došlo tokom istraživanja. Priložena arheološka građa odlikuje se jasnoćom svojih opštih i posebnih vrednosti i uz pomoć dopunskih priloga — kao što su kratki pisani istorijski pregled, grafičke rekonstrukcije ambijenta, fotografije arheoloških istraživanja: Beogradska tvrđava sa konzerviranim delom severoistočnog bedema i kule, Studentski trg sa ostacima rimskih termi ispred Filozofskog fakulteta — dobro komunicira sa postavkom u celini, kao i sa samim posetiocima. U postupku izlaganja uočljiva je vešta sistematizacija već prethodno dobro klasifikovanog materijala, kao i istančana tehnika izlaganja njenog autora Dragoljuba Bojovića. Nastali u antičko doba, predstavljeni su: keramički proizvodi, stakleni rimski sudovi, nakit, oružje rimskih legionara, ikone podunavskih jahača, kao i primerci reljefa Mitre i tračkog konjanika. Posebno su interesantni instrumenti korišćeni u medicinske svrhe, kao i razne vrste oruđa za rad. Neki od nalaza ističu se svojom neobičnošću, na primer, jedan bodež sa drškom od slonovače na kojoj je ugraviran lik egipatskog faraona, ili jedna dečja igračka napravljena u obliku konjčeta od pečene zemlje. Najprivlačniji su primeri rimske plastike: Herkul sa Telefom, boginja Fortuna, lepa glava jedne nepoznate devojke, poprsja palmirskih sveštenika i veličanstvena bronzana glava rimskog cara Makrina. Ova realistički urađena glava predstavlja veoma značajan primerak rimskog karakternog portreta, koji se stilski oslanja na severijansku i postseverijansku epohu. Ne sme se zaboraviti ni dosetka autora da nam posredno (odlivak jednog dela reljefa sa Trajanovog stuba u Rimu) ispriča nešto o IV

rimskoj legiji (IV Flavia), za koju se inače vezuje istorija Singidunuma od nekoliko vekova.

Što se tiče praistorijskog dela izložbe, ima se utisak da ovaj ne funkcioniše dobro kao celina, što je verovatno posledica ograničavanja na metod izlaganja prema ličnom osećanju za lepo, a time je učinjeno da eksponati mogu privući pažnju samo svojom pojedinačnom vrednošću i osobenošću, te tako, odlikujući se određenom završenošću i međusobnom nekomunikativnošću, ostaju nepristupa-

zbog propusta u samoj tehnici izlaganja. Za razliku od vrlo uspele prezentacije antičkog dela izložbe, ovde eksponati nisu dobri interpretatori vremena u kome su nastali, pa se na osnovu njih ne može potpuno sagledati kulturno-istorijski razvoj Beograda u srednjovekovno doba. Kao značajno svedočanstvo svoga vremena ističe se jedan deo mermernog nadvratnika sa portala Mitropoljske crkve Uspenja Bogorodice u Beogradu, na kome je u tri reda uklesan ktitorski natpis despota Stefana

menika, dobije jasan pregled iz domena vladarskih, vojnih i verskih ideja i događaja.

Izložbeni prostor u Konaku kneginje Ljubice, koji ima vrednost spomenika, pruža određene ambijentalne pogodnosti, ali svojom neodgovarajućom fizičkom strukturom, odnosno malim dimenzijama svoje Sale pod svodovima, uslovio je niz organizacionih i drugih problema koji se odnose na njegovo iskorišćenje, kao i na funkcionisanje same postavke.

Eksponati su raspoređeni u staklenim vitrinama, čiji se niz prekida malim postoljima ili panoima sa fotografijama i hipotetičkim grafičkim rekonstrukcijama, kao i sa pisanim dopunskim podacima u vidu kratkih istorijskih pregleda.

U nedostatku prirodnog izvora svetlosti veštački su ravnomerno osvetljeni kako prostor u celini, tako i sami eksponati. Međutim, ovakav ekvivalentan odnos između opšteg i pojedinačnog osvetljenja, čini se, ne odgovara prirodi i zahtevima eksponata, niti je efektivno. Možda je bolje rešenje u veoma slabom osvetljenju celokupnog prostora, dok bi se ono što je izloženo isticalo zahvaljujući direktnom dijagonalnom mlazu svetlosti, koji bi se rasprostirao pod odgovarajućim uglom.

Povodom izložbe napisan je i jedan mali katalog u kome je dat istorijat Arheološkog odeljenja Muzeja grada Beograda, kao i vrlo iscrpna bibliografija koja se odnosi na radove iz praistorije, antike, srednjeg veka i iz oblasti numizmatike.

U nemogućnosti da svoje arheološko blago pokaže na jednoj stalnoj studijskoj izložbi zbog prostornih problema, Muzej grada Beograda je prinuđen da ga povremeno izlaže i zatim ga ponovo vraća u svoje trezore, te je ono na taj način skriveno od radoznalih ljudskih očiju, gde će čekati na sledeću priliku da bude na dostojan način prikazano. Zato nam se čini da je prvenstveni cilj ove izložbe pokušaj da se kroz prikaz dostignutih rezultata istraživanja i njihove naučne interpretacije — otkriju vrednosti arheološkog nasleđa Beograda, zbog kojih ono zaslužuje odgovarajući sopstveni prostor, gde će moći da bude stalno izloženo.



Detalj s izložbe **Arheološko nasleđe Beograda** — odjel prahistorije u prostorijama Konaka kneginje Ljubice u Beogradu

čni za šire gledalište. Postavka praistorijskih ertefakata, praćena siromašnim legendama i uz nedostatak dopunskih objašnjenja, nije čitljiva u meri koja bi zadovoljila potrebe i interesovanja svakog posetioca, već o svojim vrednostima dobro govori i obraća se pojedincu koji je upućen u izvesne njene tajne.

Od izloženih predmeta (oruđe za rad, keramički proizvodi, predmeti za ukrašavanje, sitna plastika) svojom izuzetnošću ističu se neolitske statue od pečene zemlje, kao i jedna zlatna dijadema pronađena pre nekoliko meseci na periferiji Zemuna u jednom grobu.

Postavka srednjovekovnog arheološkog materijala ostavlja veoma bleđ utisak kako zbog nedostatka potrebne sistematičnosti, tako i

Lazarevića. Uz materijal priložena je i jedna grafička rekonstrukcija sa hipotetičnim izgledom jedne slovenske kuće.

Temtski i prostorno izdvojena je još jedna posebna celina koja nam predstavlja nalaze novca na beogradskoj teritoriji. Ovi nalazi se mogu pratiti u vremenskom intervalu od III veka stare ere, kada Kelti zajedno sa vitlom donose i novac u ove oblasti, pa do 1521. godine, kada će Turci preuzeti vlast nad Beogradom. Pored primarne upotrebne vrednosti i značajne uloge u razvoju robnonovčanih odnosa, novac ima i svoje specifičnosti kao dokument vremena u kome je nastao. Ovde je solidnom prezentacijom dovoljno učinjeno da se pomoću novca, kao pisanog i likovno oblikovanog spo-

The archaeological heritage of Belgrade

S. Arsenijević

The City Museum of Belgrade has celebrated the 40th anniversary of its post-war activities with exhibition »The Archaeological Heritage of Belgrade«. Although the museum owns over 100,000 objects from all periods of the city's history, the display was difficult to organize and, due to the lack of space, it had to be limited to a small number of the most representative exhibits. Therefore, only the most characteristic examples of the various cultures, periods or finds were selected. The material was classified according to its chronological and areal associations. The order in which the exhibits were displayed, consistently followed the millennial development on the territory of Belgrade.

Varšava na medaljama od XVIII do XX veka Izložba iz fundusa Istorijskog muzeja Varšave u Beogradu

Nikola Crnobrnja

Muzej grada Beograda,
Beograd

Istorijski muzej Varšave gostovao je u Beogradu — od 12. juna do 12. jula 1986. godine — sa izložbom **Varšava na medaljama XVIII-XX veka**, priređena u Konaku kneginje Ljubice u Sali pod svodovima, za sada još uvek jedinom izložbenom prostoru kojim raspolaže Muzej grada Beograda. Autor izložbe i kataloga je Malgožata Dubrovska, kustos Istorijskog muzeja Varšave. Izložbu je otvorio prof. dr Januš Durko, direktor Istorijskog muzeja Varšave.

U proteklih dvanaest godina saradnje Istorijskog muzeja Varšave i Muzeja grada Beograda — dveju po karakteru i ciljevima srodnih ustanova — Beograd je na osnovu kulturno-istorijske građe (gravire, grafika, slike, fotografija) stekao nova saznanja o glavnom gradu Narodne Republike Poljske. Na uzvratnim izložbama u Varšavi, Muzej grada Beograda približio je Beograd Varšavljanima. Pored razmene tematskih izložbi, ovu saradnju prati i razmena stručnjaka i stručne literature.

Poljska je zemlja duge i bogate medaljerske tradicije, koja, pre svega, predstavlja kontinuitet obe-

ležavanja značajnih događaja i ličnosti u mediju praćenom solidnim likovnim rešenjima i zanatskim savršenstvom. I danas, ne bez razloga, poljsko medaljarstvo smatra se vodećim u Evropi.

Na izložbi je bilo izloženo 160 medalja u vremenskom rasponu od osamdesetih godina XVIII veka (nagrada medalja Stanislava Augusta medaljera Jana Filipa Holchajsera) do osamdesetih godina našeg veka. Uglavnom medalje potiču iz zbirke Istorijskog muzeja Varšave uz nekoliko primeraka pozajmljenih iz privatnih kolekcija i Narodnog muzeja iz Varšave. Tematski, medalje su vezane uz prestonicu Poljske i posvećene su raznim institucijama i varšavskim društvima, kao i ličnostima aktivnim u političkom, naučnom i kulturno-umetničkom životu. Takođe mnogobrojnim medaljama obeleženi su politički, društveni i kulturni događaji grada Varšave. Izložbu prati kolekcija od 36 grafika, crteža i akvarela, koja tematski odgovara sadržini medalja kao i katalog sa istorijskim komentarom i pregledom medaljerstva u Varšavi i šire u Poljskoj (izdanje Muzeja grada Beograda, Katalog gostovanja VI). U informativnom delu kataloga zapisane su enciklopedijske napomene o predstavljenim ličnostima i događajima kao i okolnosti u kojima su medalje izdavane.

Postavkom, odnosno grupisanjem izloženog materijala, posetilac je

bio u prilici da sagleda jedno dugo razdoblje istorije Varšave, pre svega zahvaljujući autoru izložbe M. Dubrovskoj, koja je, uvažavajući dokumentarnu vrednost medaljerskog medija, razvrstala medalje u pet istorijskih razdoblja (Varšava za vreme vladavine poslednjeg kralja Stanislava Augusta Ponjatoskog 1764—1795; period nacionalnog ropstva 1795—1918; period II republike 1918—1939; period II svetskog rata i posleratni period od 1945. do osamdesetih godina našeg veka). Odgovornim izborom u konceptu istorijskog pristupa predstavama i porukama izloženih medalja, M. Dubrovska je ostvarila još jedan kvalitet: uvid u razvoj medaljerstva u Poljskoj.

ABSTRACT

Warsaw on medals from 18th to 20th century

N. Crnobrnja

The Historical Museum of Warsaw has organized an exhibition of medals in the City Museum of Belgrade. The medals are related to the city of Warsaw and dedicated to various institutions, societies and important figures of its political, scientific and cultural life. The exhibition is accompanied by a collection of prints, drawings, and water colours, whose theme complements the one of the medals. The catalogue of the exhibition provides a historical overview of medal engraving in Warsaw.

Detalj s izložbe **Varšava na medaljama XVIII-XX veka** u izložbenim prostorima Konaka kneginje Milice u Beogradu

